

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

De weerklank van het Woord (5)

„Toen de hoofdman, die tegenover Hem stond, zag,
dat Hij zó de geest gegeven had,
zei hij: Waarlijk, deze man was een Zoon Gods". (Markus 15:39)

De eerste bij wie het woord van het kruis weerklank heeft gevonden was een romeinse onderofficier. Hij is de eerste geweest, die heeft geloofd dat God in de zwakheid van zijn Zoon aan het kruis de kracht van zijn arm heeft geopenbaard. Hij was de eerste die daaraan – in de taal van zijn eigen denkwereld overigens – openlijk getuigenis heeft afgelegd. Op het moment dat hij de lijdende knecht des HEREN voor zijn ogen zag sterven, heeft hij beleden: Waarlijk, deze mens was een Zoon van God.

De positie waarin deze man zich bevindt wanneer hij deze woorden uitspreekt is, op z'n zachtst gezegd, een heel merkwaardige. Hij is bij de kruisiging aanwezig, niet als toeschouwer, maar uit hoofde van zijn functie in het romeinse leger. Hij was daarom daadwerkelijk bij de terechtstelling van Jezus betrokken. Deze onderofficier is een van de heidenen geweest, aan wie de Zoon des mensen zou worden overgemaakt om gedood te worden (vgl. Mk. 10:33). En welke taak de man ook heeft vervuld, ook al heeft die zich wellicht beperkt tot het handhaven van de orde op de plaats van de executie, ook aan zijn handen kleefde het onschuldige bloed van Hem, die zich als een lam naar de slachtbank liet leiden. Daarmee bevindt deze heidense onderofficier zich in een positie, vergelijkbaar met die van de joodse farizeër Saulus, die hand- en spandiensten zal verrichten bij de steniging van Stefanus. Hij, die als eerste Jezus heeft beleden

DOOR
A. M. VAN LEEUWEN
DEVENTER

als de Gekruisigde, stond zelf als schuldige aan de voet van het kruis.

„Waarlijk, deze mens was een Zoon Gods". Zo luidt zijn belijdenis. Maar heeft deze Romein wel geweten wat hij zei? Dat Jezus de Zoon van God is, is een vast onderdeel van ons belijden. Wij weten dat uit het Evangelie. Was het niet bij zijn doop in de Jordaan, dat er een stem uit de hemel klonk: „Gij zijt mijn Zoon, de geliefde, in U heb Ik mijn welbehagen" (Mk.1:11)? Op grond van wat ons onder andere op deze plaats geopenbaard is, belijden wij onze Here als de eniggeboren Zoon van God. Maar deze onderofficier bezat deze kennis niet. Hij sprak een-

voudig in termen van zijn eigen denkwereld als hij Jezus een zoon van God, een godenzoon noemt. Kunnen we aan zo'n belijdenis dan nog wel enige waarde toekennen?

Wat hier de doorslag geeft is niet de geestelijke bagage die deze man met zich mee heeft gedragen, maar het moment waarop hij de woorden heeft uitgesproken. Dat maakt, dat deze onderofficier, in weerwil van zijn heidense achtergrond, de eerste belijder van Jezus als de Gekruisigde is geworden. Op het moment dat hij de Here voor zijn ogen ziet sterven, op dat moment erkent hij Hem als een van God gezondene. Toen hij zag, dat Hij zó de geest gegeven had, sprak hij: Waarlijk, deze mens is een Zoon Gods. Terwijl de dood van een mens normaal gesproken het onweerlegbare bewijs is van zijn vergankelijkheid en diepe onmacht, heeft deze Romein in het sterven van Jezus Gods macht zien overwinnen.

Toen de Here tot zijn discipelen had gesproken over zijn naderende dood, hadden zij Hem op andere gedachten willen brengen. Toen zij daar niet in slaagden, hebben zij in het vervolg over zijn dood gezwegen. Dat de Messias het lot van de lijdende knecht des HEREN zou ondergaan, het was voor hen een onverdraaglijke gedachte. Het woord van het kruis vond geen weerklank in hun hart.

Het woord van het kruis, het heeft niet eerder weerklank gevonden dan op het moment dat het daadwerkelijk aan de Here voltrokken werd op Golgotha. Toen heeft het weerklank gevonden, bij een man die in feite een buitenstaander was, een heiden in dienst van het romeinse bezettingsleger. In de dood van Jezus stuit hij niet op de troosteloze ondergang van een mens, maar wordt Hij overweldigd door de macht van God. Wat hij voor zijn ogen zich ziet voltrekken, is niet uit de mens, maar uit God.

Inhoud

- 97 Ds. A. M. van Leeuwen,
De weerklank van het
Woord (5)
- 98 Ds H. J. v. d. Kwast,
Ter synode in Zd-Afrika
- 98 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 99 Drs P. J. van Kampen,
De weg naar Chalcedon
- 101 T. Hoekstra,
Literatuur en ethiek (2)
- 102 P. Kurpershoek,
Waarover praten zij?
- 103 M. de Jonge,
Boekbespreking

Op het moment van de diepste ontzetting getuigt een heiden van zijn grenzeloze verwondering. Daarmee wordt vervuld de profetie van Jesaja, toen deze sprak: „Zoals velen zich over u ontzet hebben – zozeer misvormd, niet meer menselijk was zijn verschijning, en niet meer als die der mensenkinderen zijn gestalte – zó zal hij vele (heiden)-volkeren doen opspringen..." (Jes. 52:14, 15).

Dat is het wat hier gebeurt: een romeinse soldaat, voor wie geen smadelijker einde denkbaar was dan de dood aan het kruis, hij ziet in de zwakheid van de Gekruisigde Gods kracht openbaar worden. Zo is hij geworden de eerste belijder uit de volken. De eerste, die aan het woord van het kruis, dat ook een oordeel inhield over zijn eigen leven, geen aanstoot heeft genomen, maar het heeft aanvaard voor wat het is: een kracht Gods tot behoud voor een ieder die gelooft.

Stichting Emeritaatsvoorziening „S.E.V."

De voorjaarsvergadering met de aangesloten kerken zal dit jaar worden gehouden op dinsdag, 7 mei, in de Jeruzalemkerk te Utrecht, Troosterlaan 65. Aanvang 19.30 uur.

Ter synode in Zuid-Afrika

Het eerste treffen

Op 15 januari j.l. kwam in de voltallige vergadering van de synode het rapport van de deputaten voor oecumenische aangelegenheden over de contacten met onze kerken aan de orde.

In opdracht van de synode van 1982 was er een indringende studie gemaakt van de leerstellige en kerkrechtelijke grondslag van onze kerken.

Het resultaat was positief, want de broeders waren tot de conclusie gekomen dat „die Ned. Geref. Kerken en die Geref. K.S.A. één is in leer, diens en tug”, zodat aanbevolen werd onze kerken correspondentie aan te bieden. In zo'n eerste bespreking ter synode wordt afgetast of de zaak in geding rijp is voor afhandeling: blijkt dit niet het geval dan volgt verwijzing naar een commissie uit de synode.

Het was in deze eerste bespreking dat er door onderscheiden sprekers geduchte kritiek op onze kerken werd uitgebracht. Het was ons bekend dat de Geref. Kerken, vrijgem. alles in het werk hadden gesteld om onze kerken verdacht te maken, maar de felheid in het spreken van sommigen was verre van aangenaam.

Het is een wonderlijke ervaring, wanneer je vriendelijk bent uitgenodigd om een synode bij te wonen zo'n onweer boven je te zien losbarsten.

Het was daarom beter dat wij ons niet in de discussie mengden, want heet van de naald spreken als je verontwaardigd bent is riskant.

Wat had men dan alzo op onze kerken aan te merken.

Aangezien mijn verhaal niet te lang mag worden, moet ik me beperken en me tot de hoofdzaken bepalen.

Allereerst moest de *pré-ambule* van ons kerkelijk accoord het ontgelden.

„Je hebt een kerkorde, maar je bindt er de kerken niet aan”, aldus ds L. H. Stavast. In verband hiermee kwam de binding aan de belijdenis ter sprake. Prof. Van der Linde drukte het later zo uit: De Nederl. Geref. Kerken hebben geenszins aange-toond dat ze de belijdenisverwerping in hun kring aanpakken”.

Er werd verwezen naar de laatste nummers van Opbouw en er werden namen genoemd van voorgangers die afwijkende opvattingen over de verkiezing, in strijd met de belijdenis, hadden gepubliceerd.

Verder viel het woord homofilie en dat doet het altijd.

De moeilijkheid deed zich daarbij voor dat de vinger werd gelegd bij publicaties waartegen ik zelf bezwaren heb.

DOOR H. J. VAN DER KWAST HEERDE

De zaak in geding moet daarom zuiver gesteld worden: van vrijgemaakte zijde is een sterk vertekend beeld van onze kerken gegeven, waarbij naast halve

Ds IJzerman

In deze weken, nu de nieuwe jaarboekjes van de verschillende kerkverbanden verschijnen, maak ik eens een vergelijking. Neem bijvoorbeeld het „Jaarboekje voor de Gereformeerde Kerken in Nederland” van 1915, dus van zeventig jaar geleden. Het is uitgegeven door E. J. Bosch te Nijverdal en het kostte dertig cents. Het telde 256 bladzijden en de Geref. Kerken hadden toen 171.442 leden. De titel „Jaarboekje” is bescheiden. Het is nog geen „Handboek”. Het boekje van 1915 begint met de verjaardagen van het Koninklijk Huis en de data waarop de Algemeen Erkende Christelijke Feestdagen vallen. „Goede Vrijdag” is daar dan nog niet bij. Vervolgens vinden we in het boekje een alfabetische lijst der kerken en ook een alfabetische naamlijst van de predikanten, met hun standplaats en hun eventueel vorige standplaatsen. Je moet de predikanten dus niet zoeken bij de kerk die ze dienen. Ik denk dat dit boekje zich sterk richt op het beroepingswerk. Daarin was het een drukke bedoening toen. In 1914 werd 203 maal een beroep uitgebracht. 117 predikanten kregen de kans om te verkassen. Eén kerk kreeg na zestien „bedankjes” een

waarheden ook hele leugens zijn verteld.

Er zijn ook zaken genoemd, die we niet konden en wilden weerleggen; wel hebben we één en ander tot de ware proporties teruggebracht en zo schrijvers in bescherming genomen, al deelden we hun inzichten niet.

Het is een nare zaak wanneer je de kerken vertegenwoordigt en een kerkelijk accoord overhandigt en je krijgt als „bewijs” tegen ons nummers onder de neus gedrukt van het blad waarin ik nu schrijf.

Het is niet het moment om hier breder op in te gaan, maar de kerken zijn verplicht duidelijkheid te verschaffen op de vragen van de kant van hen, die voor ons gekozen hebben.

Niet iedereen zal weten welke vragen er zijn rondom de *pré-ambule* van ons kerkelijk accoord en daarom lijkt het me goed enkele citaten uit dit stuk te geven.

De *pré-ambule* kent drie punten (dat gaat nog altijd door voor goed gereformeerd).

Eerst wordt in een verklaring o.a. gezegd dat: Zoals sedert de

dagen van de Reformatie de eenheid van de kerken allereerst en ten diepste bestond in hetzelfde geloof, in de gehoorzaamheid aan het Woord van God en in de gemeenschappelijke belijdenis, zo willen de Geref. Kerken, die in deze vergadering bijeen zijn, elkaar als opnieuw beloven – zich gevend eerst aan den Here en ook aan elkaar – zich aan het Woord van God en aan de belijdenis te houden. Zij verklaren in dat belijden van de Waarheid van de Heilige Schrift, zoals in de drie Formulieren van Enigheid is uitgedrukt, haar eenheid en de grond voor haar samengaan te vinden.

Van belang is vervolgens: punt 2 *Uitspraak*.

„de kerken spreken uit, dat het al of niet aanvaarden van het (een) kerkelijk accoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn tussen gemeenten die één zijn in geloof en belijden”.

In dit stuk wordt allereerst instemming betuigd met de belijdenis en daarna gezegd dat wanneer men één is in geloof en belijden, het al of niet aanvaarden van het kerkelijk accoord geen oorzaak van breuk of verwijdering mag zijn.

Pastorale notities

DOOR A. H. ALGRA MAASSLUIS

predikant, één na 15 bedankjes en één na 10. Vele predikanten stonden toen maar een jaar of twee in een gemeente. Dan hielden ze het wel weer voor gezien. Verder valt ons op dat het boekje geen jaaroverzicht heeft, terwijl er in 1915 (wereldoorlog) toch wel wat te schrijven viel. Misschien waren er toen nog geen predikanten die een heel jaar konden overzien. Dan heeft het boekje negen bladzijden met verenigingsadressen. De predikantenconferentie, de centrale diaconale conferentie, Filippus en Jachin, de Geref. vereniging voor drankbestrijding, de verenigingen voor zwakzinnigenzorg en krankzinnigenverpleging, het kan dus op 9 bladzijden. Leggen we daar eens naast het „Handboek 1984 ten dienste van de Geref. Kerken in Ned.” (de vrijgemaakte) dan vinden we daar 62 bladzijden voor de verenigingen. In ons eigen „Informatieboekje”

1984 heb je 10 bladzijden met verenigingsadressen. Dat zit dus dicht bij het boekje van 1915. Wat de kerken betreft worden er nauwelijks adressen vermeld. Een scriba woont op de Langendijk in Gorkum. Geen straatnummer, geen postcode, de besteller zoekt het wel uit of hij weet het zo ook wel. Geen telefoonnummers.

Dan komen we bij het „Mengelwerk” en daarin vinden we het verhaal van ds IJzerman, een verzonnen naam en een verdichte historie. Ds IJzerman heeft al eens een „waarschuwing” gehad van z'n hart, maar hij wil zo graag „in het harnas sterven”. Dat gebeurt. Op de preekstoel. Een mooie dood, vinden sommigen, maar over de smaak valt niet te twisten. IJzerman, een man dus; en ijzer. Was dat typerend voor toen? Een Calvinist moest stoer zijn. Een dominee moest een krachtfiguur wezen. Een strijder. Misschien was er geen vijand, maar dan kon je evengoed nog wel een vechter zijn. Ik weet nog dat vroeger sommige dominees tijdens de preek op de kanselbijbel sloegen. Je ziet dat niet meer. Ze bulderden wat af, maar tegenwoordig praten ze zo aarzelend, zo schuchter. Ik mag dat wel. Maar er is veel veranderd in die zeventig jaar.

Zou iemand van mening zijn dat de pré-ambule ruimte laat voor afwijking van de belijdenis of verzet er tegen (zo wordt het uitgelegd) dan heeft hij het stuk waarschijnlijk nooit gelezen.

Het is dan ook niet juist, wanneer onze belijdenis binnen de kerken wordt bestreden in woord of geschrift; zulks behoort niet voor te komen.

Zou iemand moeite hebben, dan is er een uitnemender weg.

Er was ter synode *niet alleen kritiek* op onze kerken; verschillende afgevaardigden uit hun waardering en aangezien wie zwijgt, toetst, bepalen de tegenstanders op het eerste horen de discussie.

Er waren heel wat broeders, die hartelijk met ons meeleefden en beslist niet blij waren met deze „verwelcoming”.

Merkwaardig en vermeldenswaard is dat de predikant, die als eerste het vuur op ons opende, mij later vertelde dat hij bij bezoeken aan ons land wel in onze kerken is voorgegaan en ze uit eigen ervaring kent.

Het benieuwt me of ik hem nog eens onder de preekbeurten aantref.

Nadat duidelijk was geworden dat de zaak in geding niet rijp was voor een beslissing, werd deze doorverwezen naar een commissie voor nader overleg en onderzoek.

Diezelfde dag kregen de afgevaardigden uit het buitenland gelegenheid de vergadering toe te spreken om de groeten en goede wensen van hun kerken over te brengen.

Helaas moet ik het verhaal aanzienlijk inkorten, want ik heb al te veel ruimte in beslag genomen. Daarom volsta ik met een weergave van ons deel.

Ds P. Veldstra sprak de vergadering toe en wees op de goede samenwerking gedurende vele jaren zendingsarbeid waardoor we geen vreemden voor elkaar waren en er een gemeenschap was rondom de prediking van het evangelie, het eerste kenmerk van de kerk.

Zelf begon ik met op te merken dat ons was gebleken dat er in Zuid-Afrika intens wordt meegeleefd met onze kerken, omdat ik die morgen had gehoord dat bladen en boeken uit onze kring ijverig worden gelezen; enkele broeders maken de indruk dat zij onze kerken beter kennen dan wij. Ik heb de broeders wat gerustgesteld door te zeggen dat de „grote tegenstellingen” binnen onze kerken niet groter zijn dan de verschillen onder hen, naar mij uit discussies ter synode gebleken was.

Wel heb ik geprotesteerd tegen de verholde beschuldiging inzake

wat ik maar kortweg aanduid als homofilie; met de toezegging dat we daar in de commissie op terug zouden komen.

Nu gaan we met haast naar de commissie.

Bij de commissie

Het liep druk bij de broeders die in de commissie zich over de vraag al dan niet correspondentie met de Ned. Geref. Kerken bogen.

De vrijgemaakte broeders melden zich daar, voorzien van memoranda en dikke acta van synoden; de broeders die ter synode bezwaren hadden maakten hun opwachting, waarbij verteld kan worden dat één van hen verontschuldigen maakte over onderdelen van zijn kritiek.

In het eerste gesprek met de commissie hebben we er op gewezen dat wij door het optreden van de binnen-verbanders op grote achterstand zijn gekomen en dat de tijd die beschikbaar was beslist onvoldoende was voor een grondige bespreking van memorandum I en II enz.

Nu kregen wij de indruk dat de broeders in Zuid-Afrika niet zo rijk waren met het „plakboek van onze afdelingen en overtredingen” dat zij aangeboden hadden gekregen.

Men wilde ons beoordelen *naar onze papieren: belijdenis en k.o.* Er is daarom maar kort gesproken over het eerste memorandum.

In dit stuk wordt voorlichting

gegeven over onze kerken en daarbij is alles gebracht onder de noemer: *aantasting van de belijdenis en kerkelijke independentisme.*

Zo wordt van de Open Brief gezegd, dat daarin de belijdenis is weersproken en disputabel gesteld.

Dit is een pertinente leugen, die al zo dikwijls is weerlegd.

Over de zaak waar het om ging: *het vrijmakingsgeloof*, wordt met geen woord gerept, want daarmee komt men niet ver bij andere kerken in binnen- en buitenland.

In het kort hebben wij de ontwikkelingen in de vrijgemaakte kerken die tot de breuk leidden geschetst en duidelijk gemaakt hoe de aarzelingen om tot een nieuw kerkverband te komen zijn te verklaren.

Om te beginnen wensten wij geen „nieuwe kerk” en aangezien 25 predikanten, w.o. Prof. C. Veenhof, twee maal in hun leven slachtoffer van synodale heerschappijvoering waren geworden in schorsingen, afzettingen e.d. hadden wij de schrik goed te pakken.

Er is daarom niet veel haast gemaakt met de opstelling van een aangepaste kerk-orde; het overgrote deel van de kerken hield zich aan de oude kerkorde voor zover dit mogelijk was.

We hebben niet verzwegen dat er kerken zijn die bezwaren houden tegen kerkverband en kerk-orde, maar daar ze met ons één zijn in geloof en belijden willen

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

we hen graag vasthouden om de eenheid te bewaren.

Nu de kerken in grote meerderheid het accoord voor samenleven hebben aanvaard moeten we er mee leven en ervaring opdoen ook t.a.v. de pré-ambule.

In de bespreking bleek dat de commissie kennis had genomen van de brief van de synode van de Christ. Geref. Kerken aan onze landelijke vergadering, waarin nog al wat kritische geluiden te horen zijn over de prediking en vragen over ons kerkelijk accoord.

Hierop hebben wij verwezen naar een artikel van Prof. dr W. van 't Spijker, die na bestudering van ons accoord tot de conclusie kwam dat het een gereformeerde kerkorde is.

Volgende keer het slot.

De weg naar Chalcedon

1. Athanasius, één man tegenover de hele wereld

Geen enkele van de honderd Egyptische bisschoppen veroordeelt mij, geen priester maakt me verwijten, geen leek verheft zijn stem tegen mij.

Athanasius, *Apologia contra Arianos*, 70¹⁾

Het is ons te doen om de aartsbisschop Athanasius. Hij is de vijand van de keizer.

commandant keizerlijke troepen.²⁾

Bewogen

Weinig kerkvaders hebben een zó bewogen leven geleid als Athanasius. Kort wat „personalia”, „in telegramstijl”. Geboren rond 295. 78 jaar oud geworden. Woonplaats: Alexandrië in Egypte. Christelijk milieu. Heeft in zijn jeugd met vervolging te maken gekregen (wie niet, in die tijd?). Opleiding in de rhetorica en daarna studie van de Heilige Schrift. Beheerst het Grieks en

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

kan van Griekse afkomst zijn geweest. (Niet zeker overigens: hij kende ook Koptisch, de taal van Egypte) Heeft veel contact gehad met de kluizenaars en

overige monniken die zich in de Egyptische woestijn hadden teruggetrokken. Schrijft een belangrijk werk over de „stichter van het monnikendom”, de eerbiedwaardige Antonius. (Dat boek heeft later in Augustinus' bekering een rol gespeeld.)

Heeft Athanasius grote interesse voor het monnikenwezen getoond, aan dat belangrijke aspect van zijn leven gaan we hier noodgedwongen grotendeels voorbij. Want als we gaan kijken waar de grote strijd van zijn leven uit voortkomt, dan blijkt dat veelal het grote terrein van de Christologie, de strijd over de vraag: „Wat dunkt u van de Christus? Wiens Zoon is Hij?” Anders gezegd, hij was de voorname „uitvoerder” van de besluiten van Nicea. Zijn denken is

ervan vervuld, zoals bijvoorbeeld blijken mag uit zijn belangrijke werk, *Over de Vleeswording van het Woord* (geregeld vermeld onder de Latijnse titel: De Incarnatione Verbi).

Zijn leven is er ook van vervuld. Hij heeft zich met alle macht moeten teweerstellen tegen mensen – keizers en kerkelijke leiders – die tegen „Nicea” storm liepen. Ze hebben hem niet onder uit gekregen, want „mischien was hij meer een hardnekkig verdediger van het orthodoxe geloof dan een scherpzinnig theoloog.”³⁾

Vloeiende grenzen

In Nicea zijn beslissingen gevallen en uitspraken gedaan ten gunste van een rechtzinnig verstaan van Christus' Zoonschap. De ketterij is onderkend, de kettters bestreden en veroordeeld, de keizer geeft de uitspraken kracht van wet in zijn rijk. De keizer staat aan de kant der Orthodoxie. Stemt dat niet tot dankbaarheid?

Wie echter meent dat daarmee het pleit beslecht is, vergist zich deerlijk. Voorlopig blijft het de vraag of – en zo ja, in hoeverre – iedereen de uitspraken van Nicea zal overnemen. Want wat is er aan de hand? Zeker drie zaken kunnen worden genoemd.

a. de keizer blijkt wispelturig in zijn beleid aangaande de Arianen. Als Constantijn sterft, wordt hij opgevolgd door een zoon, die Ariaanse neigingen heeft. Als die wordt opgevolgd, is dat door iemand die het heidendom wil herstellen...

b. een aantal bisschoppen die te Nicea zich met de formuleringen akkoord hebben verklaard doet nog wel eens een stap terug. Misschien gaat het te ver sommigen van „koerswijzigingen” te betichten, zwenkingen lijken het toch wel.

c. de theologie is nog zo jòng! Er is feitelijk nog zo weinig dogmatisch vastgelegd. De terminologie ligt nog zo weinig vast, is soms nog weinig precies. In het licht van dat alles wordt duidelijk dat een heel strak aangehouden theologische lijn niet voorkomt.

Ik citeer wat uitspraken. „De theologische termen waren nog vloeiend bij Athanasius”. En: „Slechts als men eraan denkt hoe weinig theologische termen er nog ter beschikking waren om het mysterie van Gods Menswording aan te duiden, kan men begrijpen hoe, om de vrede in de kerk te bevorderen, er soms voor onze tijd onbegrijpelijke toegevingen worden gedaan.”⁴⁾

Temidden van de concessies die Athanasius doet – die een groot deel van de partijen stéeds weer

moet doen – en de vaak wankelsteun van hoogwaardigheidsbekleders komt iets van het leven – de tragiek, maar toch zeker ook de overwinning – van zijn leven naar voren. Want zoals gezegd, de steun van keizers is een zwaard dat naar twee kanten kan snijden. „Wanneer de staat in geestelijke zaken ingrijpt, dan pakt dit altijd voor beide partijen verkeerd uit en zelfs tijdelijke voordelen moeten duur betaald worden. Athanasius heeft zijn hele verdere leven – acht en veertig jaar – moeten boeten voor wat hem in Nicea zo verleidelijk werd aangeboden”. Dat zegt de al eerder geciteerde Helmut Echter nach ervan.⁵⁾

Er bij!

Athanasius is er bij, als men te Nicea de Arianen veroordeelt. Hij is dan zo'n 30 jaar oud, secretaris van de patriarch van Alexandrië, een van de hoofdrolspelers in het conflict. Later wordt hij diaken, weer later volgt hij patriarch Alexander op. En dan komen de problemen. Niet door de vele reizen die Athanasius in zijn kerkprovincie maakt – dat brengt hem, onder andere, steeds in contact met monniken, die zijn vrienden en bondgenoten in de strijd worden. Niet door het contact met de oude stichter van het Egyptische monnikendom, Antonius, die de lange jaren in de woestijn (hij wordt 105 jaar) slechts doorbreekt voor een bezoek aan Alexandrië om de rechtzinnige visie op Christus te verdedigen.

Nee, het probleem lag vooral in zijn relatie tot de keizer.

In 331, 6 jaar na de afloop van het concilie te Nicea, was een van de leiders der veroordeelde Arianen, Eusebius van Nikomedie, weer uit ballingschap teruggekeerd. Hij had bij de keizer weer entree. Hij schreef Athanasius – dan midden dertig – een verzoek: kan Arius niet in de kerk worden opgenomen? Athanasius' antwoord is „Nee!” De keizer schrijft over hetzelfde en ook hij krijgt nul op het rekest. Dan bemoeien Meletianen, tegenstanders van Athanasius, zich met de zaak. De klachten lijken zwak en Athanasius, die naar het keizerlijk hof wordt ontboden, weet de keizer van zijn gelijk te overtuigen. Hij wordt in eer hersteld en keert naar zijn standplaats terug. Twee jaar later is er een nieuwe, ernstige beschuldiging: moord! Athanasius zou een meletiaanse bisschop hebben gedood, die inderdaad verdwenen is. Deze wordt echter, als er onderzoek wordt gedaan, opgespoord. Hij zit ondergedoken in een meletiaans klooster en is in leven en goed

gezond. En dan moet een beschuldiging van moord toch ongegrond worden verklaard...

Al is daarmee voorlopig Athanasius' naam gezuiverd, het blijft moeilijk. Hier vallen slechts wat hoofdpunten te noemen. Eenzijdig samengestelde „Roverssynoden”, gemanipuleerde beslissingen, een slechte indruk die hij op de keizer maakte, deze en andere factoren droegen ertoe bij dat de kerkvader werd verbannen. Naar Triër, want dat was zo ver als je binnen het Rijk maar verbannen kon worden. Het is de eerste van een vijftal verbanningen. En let u eens op de duur ervan. De eerste was van 335 tot 337; de verblijfplaats, zoals gezegd, was Triër. Dan volgt van 339 tot 346 een langdurig verblijf in Rome. Vervolgens een zesjarige periode (356-362) in ballingschap als onderduiker, in de Egyptische woestijn. Twee korte perioden (362-363 en de tijd van oktober 365 tot februari 366) completeren het lijstje. Dramatiek te over. Contact met keizers en pausen, met bisschoppen uit de hele toenmaals bewoonde wereld, maar ook met monniken en kluizenaars in de onafzienbare zandvlakte van Egypte. En ook confrontaties met militairen. Die hem wilden arresteren, die hem zochten. Het meest dramatische verhaal komt uit Athanasius' eigen werk, zijn „Verdediging van zijn eigen vlucht” (Apologia pro fuga sua, 24).

„De nacht was reeds gevallen; enkele mensen waren in gebed..., toen generaal Syrianos plotseling kwam met zijn troepen. Er waren meer dan vijfduizend soldaten... Hij liet de kerk omsingelen en plaatste zelf de soldaten in gesloten rijen, omdat

hij bang was dat iemand de kerk zou verlaten en ontsnappen. Ik achtte het onwaardig mijn mensen te verlaten op zo'n kritiek moment en niet voor hen in de bres te blijven staan. Ik nam plaats in mijn bisschopszetel en gelaste de diaken een psalm te lezen en vroeg het volk te responderen met de woorden: „Tot in eeuwigheid is zijn genade.” (Ps. 136) Daarna moest het volk uit-een gaan en naar huis terugkeren. Maar de generaal had zich met geweld toegang verschaft en zijn mannen omringden het priesterkoor om zich van ons meester te maken. De aanwezige geestelijken en het volk begonnen te schreeuwen, zij meenden dat voor ons het ogenblik was aangebroken om weg te gaan... Ik stond op, vroeg een gebed en eiste dat allen eerst zouden weggaan. Ik zei: 'Het is beter zelf gevaar te lopen dan te zien dat sommigen van u mishandeld worden!' De meesten gingen dus weg en de anderen volgden, toen de monniken die met ons waren en enkele geestelijken terugkwamen om ons mee te nemen. En zo gebeurde het, de Waarheid zij mijn getuige, dat, terwijl het ene deel van de soldaten het priesterkoor omringde en een ander deel rond de kerk patrouilleerde, wij toch ontsnaptten. De Heer was onze Gids en beschermde ons.”⁶⁾

¹ Zusters Benedictinessen. *De Heilige Athanasius*. Bonheiden. 1982. p. 77.

² a.w. p. 83.

³ a.w. p. 89.

⁴ a.w. p. 89, 85.

⁵ H. Echter nach. *Kerkvaders, Kettters en Concilies*. Ten Have, Amsterdam, 1965, p. 111.

⁶ Zusters Benedictinessen a.w., pp. 78, 79.

Midweekvakantie op De Burght

In samenwerking met de EO presenteert De Burght 2 video-programma's van de bekende T.V.-series met Henk Binnendijk. U kunt in een afgeronde periode van 5 unieke vakantie-dagen de bijbelstudies rustig op u af laten komen via een **extra groot beeldscherm**. Samen met andere christenen kunt u de behandelde stof verwerken met behulp van een bijbehorend vragenboekje. Deze vakantie-dagen staan bovendien o.l.v. een pastor die elke dag aan de hand van de video-banden de bijbelstudie zal leiden. Henk Binnendijk zal telkens de gehele donderdag aanwezig zijn om vragen te beantwoorden over de bijbelstudies of om desgewenst een persoonlijk gesprek te hebben.

3-7 juni '85 David de man naar Gods hart met Ds W. G. J. van der Sluys. N.H. predikant te Amsterdam.

4-8 nov. '85 Handelingen ter plekke met Feike ter Velde, maker van evangelisatie-programma's.

Verder staan de activiteiten van deze vakantie-dagen in het teken van ontspanning, gezelligheid, creatief bezig zijn met droogbloemen o.l.v. mevrouw I. Niemantsverdriet uit Moordrecht en recreatie.

Er worden aan het weer aangepaste excursies georganiseerd in het prachtige natuurgebied en/of naar de Oosterschelde-pijlerdam. U kunt ook op eigen gelegenheid de recreatie-mogelijkheden van de prachtige omgeving benutten.

f 195,— volpensionprijs p.p. per vakantie. Kinderen tot 60% korting, babij's gratis. Mensen met een lage uitkering en 65-plussers 15% korting (in februari en november).

Voor meer informatie kunt u bellen 01115-3030. Of schrijf, De Burght, Hogeweg 55, 4328 ZG Burgh-Haamstede.

Literatuur en ethiek vervolg

De vorige keer ben ik geïndigd met een fragment uit een gedicht van Leo Vroman; het was gruwelijk, schokkend. In het gedicht werd ook de alom bekende Nederlandse vloek gebruikt, maar het gedeelte waarin die voorkwam, had ik niet overgenomen. Het ging mij om de vraag naar normen: wát is in de literatuur aanvaardbaar, wat is ethisch wel of niet verantwoord? Welke normen hanteren we daarbij en waar halen we die normen vandaan?

Het verband met de werkelijkheid

U hebt Jaap Koopman niet gekend, denk ik. Hij was een collega van me, een Jood, een christen-Jood. Hij wist veel van mensen als Bilderdijk, Beets en vooral van Da Costa, die andere christen-Jood. Daar mocht hij graag over vertellen. Hij heeft de oorlog overleefd; één keer hebben de Duitsers hem te pakken gehad, dat moet érg geweest zijn wat hij toen heeft beleefd. Aan het einde van de oorlog heeft hij nog verschrikkelijker ervaringen gehad: hij heeft diverse experimenteer-afdelingen van concentratiekampen bezocht. Maar over die dingen sprak hij vrijwel nooit, ze waren té erg. Jaap Koopman leeft niet meer, hij werd ziek en hij stierf. De laatste week voor zijn dood is hij door de hel gegaan: hij heeft al die verschrikkelijke dingen opnieuw beleefd. Voor hem kwam de dood als een verlossing. De dag daarna heb ik in de klas iets over hem verteld, ik heb kaddisj voor hem gebeden. Maar wat kón, wat mócht ik vertellen?

Nu, veertig jaar na de bevrijding, spreken we opnieuw over die oorlog. Ik ben ervan overtuigd dat jonge mensen daar iets van moeten weten, ze moeten ook iets horen over de verschrikkelijke dingen die er gebeurd zijn, maar elke keer sta ik voor diezelfde vraag: wát mag ik vertellen? Er zijn dingen die ik als jongen van vijftien jaar gehoord heb maar die ik nog nooit heb doorverteld. Wél vertel ik in de hogere klassen van die lampekap die ik gezien heb en die van getatoeëerde mensenheid was gemaakt, en van de tabakszak, gemaakt uit een vrouwenborst. Gruwelijk? Ja, maar dát was de werkelijkheid.

En nu? Waar is de vrede? Waar is de menselijkheid? Hoe kan Amnesty International het publiek overtuigen van de duivelse wredeheden die nóg steeds gebeuren zonder duidelijke voorbeelden te noemen? Eén schokkende foto van een gillend, naakt, brandend meisje heeft ons geleerd hoe onmenselijk de oorlog in Viëtnam was en wát de gevolgen van napalmbommen waren. Zó is de oorlog, zó is de werkelijkheid. Daar past geen romantiserende beschrijving bij, geen idealisering van de heldendood in de „frische, fröhliche Krieg”. Een Duitser die als jongen van achttien aan het Oostfront had gevochten, zei me eens: „De soldaten stierven niet, ze krepéerden!”

Wat moeten we in de literatuur met de werkelijkheid? Hoe ver mag een schrijver gaan? Voor mij staat voorop: wat wil die schrijver? Wil hij een opwindend avontuur vertellen? Wil hij inspelen op sadistische gevoelens bij de lezers? Of wil hij oprecht laten zien hoe onmenselijk, hoe onaantvaardbaar die oorlog is? Om een ander voorbeeld te noemen: Yvonne Keuls wil ons laten zien wat kinderen kunnen meemaken als zij zonder liefde moeten leven en als zij aan de drugs verslaafd raken. Zij móet dan wel dingen be-

EX LIBRIS

DOOR
T. HOEKSTRA
ZWOLLE

schrijven die gruwelijk zijn, waar een lezer wakker van kan liggen. Elke schrijver die misstanden in onze samenleving aan de kaak wil stellen, moet realistische details geven, hij kan daar niet zonder. En telkens komt diezelfde vraag: hoe ver mag hij gaan?

Dat geldt ook voor het taalgebruik. Een dronken vader die zijn vrouw mishandelt, spreekt niet beschaafd. Als hij zichzelf bezeert, zegt hij niet: „o grutjes”, maar dan vloekt hij. Mag een schrijver zulke vloeken citeren? Hoe ver mag hij gaan?

De bijbel als voorbeeld?

Mogen wij die boeken lezen waar zulke gruwelijke dingen in staan, waarin ook gevloekt wordt? Want dát is natuurlijk óns probleem. Wij kunnen wel zeggen wat een schrijver wel of niet hoort te doen, maar daar zullen weinig schrijvers zich iets van aantrekken, ze hóren ons trouwens niet eens. Ik heb wel eens eerder verteld van dat dorp waar besloten was dat uit de openbare bibliotheek alle boeken verwijderd moesten worden die een „zedenkwetende of godslasterlijke” inhoud hadden. Als dat besluit consequent is uitgevoerd, zal er weinig op de planken zijn blijven staan. Als ik in die trant de literatuur op school moest behandelen, zou het vak beter afgeschaft kunnen worden. Wij leven midden in een slechte wereld, wij hebben het slechte ook in onszelf en daar kunnen we de ogen niet voor sluiten.

Waar zoeken we onze normen? Is niet de Bijbel het richtsnoer voor ons leven? Wat we dóen, moeten we aan die Bijbel toetsen. Dat geldt ook voor wat we lezen. Als W. F. Hermans in „De donkere kamer van Damocles” ons vertelt, dat we geen enkel houvast in het leven hebben, leg ik de Bijbel daarnaast: dáár staat wel iets anders.

En nu kom ik tot de kernvraag: mag diezelfde Bijbel óók dienen als voorbeeld als het om beschrijvingen en taalgebruik gaat?

Wat is zedenkwetend en godslasterlijk?

Het Hooglied is erg openhartig in de beschrijving van het mooie lichaam van het meisje. Is een roman waarin hetzelfde gebeurt, dan „zinnenprikkend” of „zedenkwetend”? Wat moet ik met een tekst als: „Uw ranke gestalte is als een palm, en uw borsten zijn als dadelrossen. Ik zei: ik wil die palm beklimmen en zijn vruchtentrossen plukken.” Dat is je reinste erotiek en theolo-

gen hebben daar lange tijd moeite mee gehad. Er schijnt zelfs iemand geweest te zijn die de bruid als symbool gezien heeft, de beide borsten zouden dan het Oude en Nieuwe Testament voor moeten stellen.

Er worden in de Bijbel ook afschuwelijke dingen beschreven: alle mannen van een stad verkrachten één vrouw, haar man snijdt haar lichaam in stukken en stuurt die rond door het land. Wat er met zwangere vrouwen gebeurt, is te erg om hier te herhalen! Voor wat met kleine kinderen gedaan wordt, geldt hetzelfde. Weet ú wat Mengele met vrouwen heeft uitgehaald? Weet ú wat Duitse soldaten met joodse baby's deden? En mag ik een boek lezen waarin dat beschreven wordt?

Er wordt in de Bijbel ook gevloekt. Als iemand zegt: „Zo doe mij de Here, ja nog erger”, wat is dat anders dan een vloek? Moeten wij dan een boek afwijzen omdat daarin op de bekende ruwe wijze iemand de vloek van de Here over zich roept?

Het is opvallend dat er zo dikwijls van die eenvoudige criteria worden gehanteerd: een boek waarin erotische zaken voorkomen, heet „vies”, of met een mooier woord „zedenedervend” en als de bekende Nederlandse vloek wordt geciteerd, heet dat „godslastering”. Maar veel zoetelijke doktersromantjes zijn in wezen heel wat meer zedenbedervend. En wie God de schuld geeft van wat in Auschwitz is gebeurd of van de vreselijke ziekte die iemand naar de dood voert, die maakt zich in wezen écht schuldig aan godslastering. Dát hoort een christenlezer te beseffen!

Dat betekent natuurlijk niet dat we maar klakkeloos alles kunnen lezen. Dat betekent ook niet dat ik het gebruik van vloeken of schunnige taal goedkeur. Maar het betekent óók niet dat we alle literatuur waarin de werkelijkheid natuurgetrouw beschreven wordt, op grond dáárvan moeten laten liggen. Dat zou zoiets zijn als: zeg maar nee tegen het leven.

Het betekent wél dat we bewust en kritisch moeten lezen. En als we dan lezen van sléchte dingen of als we dan met onszelf geconfronteerd worden, dan doen we er goed aan niet direct afkeurend en hoofdschuddend te reageren. Dan werpen we ook geen stenen naar de schrijver, maar dan gaan we eerst eens te rade bij onszelf.

Ik eindig deze beschouwing met een gedicht van Gerrit Achterberg:

En Jezus schreef in 't zand

*Jezus schreef met Zijn vinger in het zand.
Hij bukte zich en schreef in 't zand, wij weten
niet wat Hij schreef, Hij was het zelf vergeten,
verzonken in de woorden van Zijn hand.*

*De schriftgeleerden, die Hem aan de tand
hadden gevoeld over een vrouw, van hete
hartstochten naar een andere man bezeten,
de schriftgeleerden stonden aan de kant.*

*Zondig niet meer, zei Hij, ik oordeel niet.
Ga heen en luister, luister naar het lied.*

*En Hij stond recht. De woorden lieten los
van hun figuur en brandden in de blos*

*waarmee zij heenging, als een kind zo licht.
Zo geestelijk schreef Jezus Zijn gedicht.*

Waarover praten zij?

Landelijke Vergadering 1985 Enschede

De derde zitting van de Ned. Ger. Landelijke Vergadering (LV), vorige week zaterdag in Enschede, werd voor een groot deel beheerst door discussies over de bevoegdheden van de LV. Welke regelingen moeten door de kerken gemeenschappelijk getroffen worden en wat hoort tot de taak van de plaatselijke kerken, dat was de vraag die, vooral in het middagedeelte van de vergadering, steeds weer aan de orde kwam.

In de morgenvergadering werd besloten officiële correspondentie aan te bieden aan de zwarte Ger. Kerken van Zuid-Afrika (GKSA), die deel uit maken van de 'sinode Middelende'. Voor de noodzaak van die correspondentie werd een aantal dringende redenen aangevoerd. Zo gaan de gemeenten, die in Zuid-Afrika ontstaan uit het werk van de Ned. Ger. zending, deel uit maken van het kerkverband van de zwarte GKSA. De zendelingen ervaren het ontbreken van officiële banden dan ook als een belemmering van de contacten met deze zwarte kerkengroep bijvoorbeeld over de oprichting van een eigen opleiding voor zwarte predikanten. Op de LV werd een boodschap van de Ned. Ger. zendelingen voorgelezen, waarin met nadruk werd gevraagd twee vertegenwoordigers te sturen naar de synode van de zwarte GKSA – beter bekend als de zwarte „dopperkerken” – komend najaar. Daar moet het examen voor de toelating tot de Dienst des Woord worden bekrachtigd, dat onlangs door een aantal zwarte evangelisten met goed gevolg werd afgelegd. De Ned. Ger. vertegenwoordigers moeten zich op de synode daarvoor gaan inzetten.

Met de blanke dopperkerken wordt al langer over correspondentie gesproken en om te voorkomen dat de zwarte afdeling van deze kerken zich achtergesteld zou gaan voelen, wilde de LV haast maken met het aanbieden van correspondentie aan deze zwarte kerken.

Veel waardering was er op de LV voor het werk van de Theologische Studie Begeleiding (TSB). Deze begeleiding is bedoeld als aanvulling op de studie van Ned. Ger. theologiestudenten, die her en der, maar vooral aan de Chr. Ger. Theologische Hogeschool in Apeldoorn studeren. De TSB wordt 'gerund' door drs H. de Jong, drs O. Mooiweer en drs H. Smit. Ds De Jong deed namens de begeleiders mee

DOOR P. KURPERSHOEK APELDOORN

dat er ook steeds meer studenten van het Ned. Ger. Seminarie aan de TSB-bijeenkomsten deelnemen. Er wordt met dit Seminarie overleg gevoerd over wat gemeenschappelijk gedaan kan worden, waarbij te denken valt aan een gemeenschappelijke exegese-dag. Verder stelde ds De Jong met voldoening vast dat tot op heden voor alle beroepbare kandidaten een plaats in de kerken gevonden is. De LV onderstreepte het belang dat de kerken hechten aan de TSB door te adviseren bij kerkelijke examens steeds naar de TSB-deelname van de betrokken student te informeren.

De LV werd voor een goed deel in beslag genomen door een uitvoerige bespreking over de traktementen en de rechtspositie van de predikanten. De kerk van Maastricht signaleerde in een brief ongelijkheid in de salariering en vroeg de LV te adviseren over de hoogte van de predikantssalarissen. Van de kerk van Utrecht lag er een voorstel om de emeritaatsvoorziening duidelijker te regelen in het Accoord van Kerkelijk Samenleven. Na een zeer ingewikkelde technische discussie werd een commissie ingesteld, die de problematiek moet gaan bestuderen en concrete voorstellen formuleren.

En dan de kerkelijke examens. Een kandidaat in de theologie zal er daarvan drie moeten afleggen. Eén om preektoestemming te krijgen, een tweede als hij zich beroepbaar wil laten stellen en tenslotte is er nog het 'onderzoek voor de toelating tot de dienst des Woords' als de kandidaat een beroep heeft aangenomen.

Al deze examens, veel afgevaar-

digden spraken liever van 'onderzoeken', worden op een regionale kerkvergadering afgenomen. Omdat de inhoud van de onderzoeken per regio soms wat verschillen, kwam de regio Dordrecht-Gorinchem met een voorstel voor een landelijke regeling van de kerkelijke examens, zodat de onderlinge verschillen weggenomen worden. Ook met betrekking tot deze kwestie werd een commissie ingesteld. Een besluit kon dus nog niet worden genomen.

Vervolgens moesten de afgevaardigden zich buigen over een brief van de kerk van Eck en Wiel, waarin de LV wordt gevraagd een manier te vinden waarop materiaal voor onderwijs aan de jonge kinderen van de gemeente kan worden geïnventariseerd. Er blijkt zoveel, niet altijd even bruikbaar materiaal verkrijgbaar te zijn, dat een landelijk overzicht daarvan nuttig zou kunnen zijn.

Bij de behandeling van dit punt ontspon zich een levendige discussie over de vraag of een LV bevoegd en in staat is aan een dergelijk verzoek gehoor te geven.

Ds H. Horsman vond van wel. Hij stelde dat het kinderwerk hoge prioriteit behoort te hebben in de kerken. Ook de Ned. Ger. kerken kennen het probleem van de afval van de jeugd. Wie de jeugd heeft, heeft de toekomst. hield ds Horsman de afgevaardigden voor. Dat was ds M. de Jong met hem eens. Er ligt op dit punt een groot vacuüm. Toch meende hij dat het onderwijs aan de jonge kinderen allereerst een taak is van de plaatselijke kerken. En dat blijkt te kunnen: op initiatief van een van de Ned. Ger. predikanten is, geheel buiten de LV om, geïnventariseerd welk catechisatiemateriaal er zoal in de kerken wordt gebruikt. Ook ds H. Smit waarschuwde voor een aanpak via de LV: we moeten oppassen niet te veel hooi op de vork van de LV te nemen. Voorzitter dr J. Meulink voegde daar aan toe dat de kerkelijke weg vaak een lange en moeilijk begaanbare is. Br. J.G. Bok uit Veldhoven vond toch ondersteuning van de LV noodzakelijk. Er bestaat dringend behoefte aan goed materiaal om de jonge kinderen vertrouwd te maken met de bijbel. Br. Bok geeft catechese aan kinderen van 13 en 14 jaar en dat blijkt zonder goed materiaal en vorming een moeilijke zaak te zijn. Ds O. Mooiweer, die optreedt als adviseur van de LV, wees op de verantwoordelijkheid van met name de ouders, maar ook predikanten en ouderlingen

als het er om gaat de jeugd bij de kerk te houden. Hij bleek dan ook tegenstander van kindernevendiensten en dergelijke. Een LV kan wel degelijk schepend bezig zijn, zo stelde ds H. de Jong, allen die bezig zijn in het vaak zo moeilijke jeugdwerk hebben onze bemoediging nodig. Ds J. Bouma deed nog de suggestie om een landelijke vereniging of stichting op te richten ten dienste van het onderwijs aan de jonge kinderen. De LV wilde het desondanks laten bij een, weliswaar dringende, brief aan de kerk van Eck en Wiel, waarin wordt opgeroepen de plaatselijke kerken op de problematiek te attenderen.

De discussie over de bevoegdheden van een LV ging echter door. Op de agenda stonden twee brieven over de (on)mogelijkheden van afgestudeerden van de Reformatorische Bijbelschool (RBS) en van vrouwelijke theologiestudenten in de Ned. Ger. kerken. In de eerste brief schrijft drs P. J. van Kampen namens de RBS het jammer te vinden dat, ondanks het feit dat de RBS mede vanuit de Ned. Ger. kring werd opgericht (wijlen Prof. C. Veenhof heeft zich ervoor sterk gemaakt), afgestudeerden van de RBS in deze kerken vrijwel geen kans op werk hebben. Dat geldt ook voor vrouwelijke theologen. Een van hen, mevr. C. M. Breman, vraagt de LV of het mogelijk is dat evangelisten in dienst van de kerk genomen worden, zoals dat bij de Chr. Ger. kerken en ook bij de Geref. Bond in de NH-kerk gebeurt.

Ds G. van Keulen stelde vast, dat de brief van de RBS aan de plaatselijke kerken gericht had moeten zijn. Het zou min zijn als deze LV, als een soort paus, allerlei zaken, hoe sympathiek ook, zou willen regelen, zo stelde hij. In een reactie hierop zei ds H. de Jong dat er duidelijke criteria moeten worden vastgesteld over wat wel en wat niet door een LV geregeld kan worden. Met betrekking tot het verzoek van de RBS herinnerde hij aan de nauwe banden die er zijn tussen de Ned. Ger. kerken en deze bijbelschool. We zijn als LV dan ook gedrongen om aan deze brief goede aandacht te geven, aldus ds De Jong. Een aantal andere afgevaardigden wees op de dringende noodzaak van goed opgeleide evangelisatiewerkers in een wereld die van God aan het vervreemden is.

Op advies van drs O. Mooiweer besloot de LV zowel de brief van de RBS als die van Mevr. Breman nadrukkelijk onder de aandacht van de plaatselijke kerken te brengen.

Boekbespreking

Ambon-Sekarang

Ambon nu

Een fotoboek (17 x 24 cm, 100 bladz.)

met een Nederlandse en een Maleis-Ambonese tekst.

Uitg. Kok, Kampen.

Dit boek geeft beknopt, verschillende facetten van het besloten leven van de eenvoudige bevolking van Ambon weer: land en volk, bestuur, onderwijs, economie, godsdienst en gewoonten. Het is de weerslag van een reis van enkele jaren geleden.

Voor een deel van de ruim 40.000 Molukkers, die thans in ons land wonen, zal het boek veel herinneringen oproepen. „Kijk, zo was het” zullen de ouderen tegen hun kinderen en kleinkinderen zeggen, „ons land”. En als ze dan daarbij de maleise tekst lezen (zouden de kleinkinderen die nog verstaan?), komt het heimwee naar dat land-onder-de-zon boven. Familiebanden trekken, want er zijn ook velen daar gebleven.

Voor de Nederlanders is 't boek informatief. Bijzonder om op te merken hoe groot verschil de Molukkers door hun komst naar Nederland in 1950 moesten overbruggen. Niet enkel de temperatuur, meer nog het leefklimaat, het vreemd-zijn in de westerse cultuur, het maar moeilijk werk

vinden enz. Dat verschil vergt ook heden nog een telkens weer-aanpassen, een dikwijls niet-begrepen worden. Ook het hier een minderheid zijn.

M. de Jonge, Voorburg

—O—

Ontmoetingen met de God van liefde

een boek van Annie van Essen-Bosch, 208 pagina's. Uitgegeven door Wever, Franeker.

Een dagboek van een 88 jaar oude dame. Ze heeft reeds een zestal boeken op haar naam staan; haar werk vindt blijkbaar aftrek.

Ze legt ons in circa 300 stukjes gedachten voor n.a.v. een bijbeltekst, „ontstaan uit het inzicht, dat de boodschap van de bijbel een zo grote uitstorting is van Gods liefde voor de mensen, dat we daarvoor een weg moeten willen gaan, die ons inzicht doet krijgen in deze liefde”.

Veel van die teksten doen meer dienst als *kapstok*, om er gedachten aan op te hangen, dan dat ze gehoord en verstaan worden als openbaring van de HERE. Zo is het eerste stukje, waar ps. 4 : 2 boven staat, een pleidooi voor „een stille tijd”, die we zouden moeten gebruiken om onze verhouding tot God „op te bouwen”. De strekking van de psalm — een schréeuw uit de benauwdheid vanuit het

betrouwen op Hem, die redt — valt daarmee finaal buiten boord. Het bevreemdt dan ook niet, dat de *individuele* mens bijzonder veel aandacht ontvangt. Zó zelfs dat (n.a.v. Jes. 45 : 22) de opwekking volgt je bij de Vader te melden, in Christus. „Want als vrije mensen mogen we zelf beslissen in hoeverre we Christus willen toelaten. Hoe vreemd het ons in de oren mag klinken: God vraagt in bovenstaande tekst om onze toestemming ons te mogen verlossen.”

Dat de HERE Zich tot ons wendt in Zijn *Verbond* ontgaat de schrijfster blijkbaar. Bij Ez. 11 : 19 bijvoorbeeld komen de gedachten niet verder dan dat we verschillen in denken onder de mensen moeten respecteren. „Wij zullen ons door Jezus in het nieuwe verbond moeten laten reinigen van de overtuiging, dat wij alleen de wijsheid in pacht hebben”. En Hebr. 4 dan? Zo is er nog veel meer te noemen. Duidelijk is dat in dit boek menselijke gedachten het Woord van de HERE — de weg ten leven — opzij drukken en dwaalwegen aangegeven worden. Je blijft zitten met de vraag Wie de God van Liefde is. De HERE, Die wij mogen kennen is een Ander dan mevr. Van Essen ons voorhoudt. Hij komt *tot ons* en geeft in ons leven zowel het willen als het werken om Zijn welbehagen te verwezenlijken (Fil. 2 : 13) en Hij is te vrezen om Zijn oordelen (Openb. 2 en 3).

M. de Jonge, Voorburg

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84.
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementsprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per halfjaar.
Voor studenten f 38,— p. jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Brabantlaan 122
2101 SK Heemstede
Tel. 023-285825

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”
Nooitgedacht 3
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

in de regio Kampen citeren wij het volgende:

Ter tafel ligt een ontslagaanvraag van de kerk van Kampen m.b.t. ds J. H. Kamerbeek, die een beroep naar Buschoten-Spakenburg heeft aangenomen. De regio verleent hem dit ontslag.

Op de vorige vergadering had de kerk van Emmeloord gevraagd of bij regionale examina geen attest behoort te worden gevraagd van de Theologische Studiebegeleiding om daarmee het officiële karakter van deze instelling te onderstrepen. Bedoeld is een attest, dat een betreffende student zou moeten vragen van de studiebegeleiders. De regio kan hiermee akkoord gaan met de restrictie, dat er ook omstandigheden denkbaar zijn, dat een student de begeleiding niet kon volgen. Met betrekking tot de stukken rondom de G.O.S. wordt de opmerking gemaakt, dat het eigenlijk een kwalijke zaak is, dat in de pers al informatie uit deze rapporten en verslagen verscheen, terwijl het nog niet de kerken en onze meerdere vergaderingen is gepasseerd. De afgevaardigden naar de L.V. zullen hierover vragen stellen.

In verband met het vertrek van ds Kamerbeek worden er enige benoemingen gedaan. Ds P. Veldhuizen zal, indien nodig, examineren in Geloofsleer, Ethiek en Symboliek. Ds A. Beeftink neemt zitting in de commissie voor hulpbehoevende kerken.

Redactie ontving

Bidden..., door David Lewis; kindergebedenboekjes; vier deeltjes: voor vrienden en vriendinnen; voor ons gezin; in je vrije tijd; voor school. Prijs per deeltje f 2,75; Bijbel Kiosk Vereniging, Driebergen.

Aad de Jong, De lichamelijke gehandicapte en de kerken, eindscriptie reform. bijbelschool te Zeist.

Dr G. van Leeuwen, Op zoek naar het geluk. Over geluk als motief en doel, Aard en mogelijkheid van geluk, Geluk en ethiek. 151 blz., f 19,50; uitg. J. H. Kok, Kampen.

A. Romein en anderen, Omzien naar welzijn. Variaties op een thema na tien jaar De Vijverberg. 194 blz., f 19,90; Kok, Kampen.

Drs C. P. van Dijk, mr. G. Hol-dijk, M. Leerling en G. J. Schutte,

Christelijke politiek vandaag. 157 blz., f 22,50; Kok, Kampen.

J. Alexander McKenzie, De omega dossiers; roman; 224 blz., f 19,90; Kok, Kampen.

Dr A. de Groot e.a., De Afscheiding van 1834 en haar geschiedenis; 272 blz., f 45,—; uitg. J. H. Kok, Kampen.

Dr R. H. Bremmer e.a., Dertien stemmen over Prediker; tot stand gekomen naar aanleiding van de NCRV-uitzendingen op de televisie met dezelfde titel; 50 blz., f 8,95; J. H. Kok, Kampen.

Dr H. Vreekamp, Eerbied — De vreze des Heeren als bron van leven; 150 blz., f 22,90; J. H. Kok, Kampen.

De mooiste gedichten van Guido Gezelle, verzameld door Sipke van der Land; 47 blz., f 11,60; J. H. Kok, Kampen.

Kerknieuws

Beroepen

te Groningen drs W. Janse te Katwijk.

Aangenomen naar

Heemstede-Lisse: Kandidaat A. W. Vos te Rotterdam.

Afscheid en intrede

Kandidaat L. G. Compagnie te Kampen deed 24 maart intrede te Zaandam-Oostzaan na bevestigd te zijn door ds J. C. Janse, emeritus pred. te Zaandam, wonende te Ermelo.

Scribaat van de Ned. Geref. Kerk te Doorn

Het nieuwe adres is: H. W. Bakhuizen-Alberts, Kampweg 113, 3941 HG Doorn, tel. 03430-12606.

Regio Kampen

Uit het persverslag van de regionale vergadering van de kerken

Ds Kamerbeek zal op een door-deweekse avond afscheid nemen van de gemeente van Kampen. De kerk van IJsselmuiden zal dan de regio vertegenwoordigen.

I'Abri agendum

Uit de Nieuwsbrief nr. 4 citeren wij het volgende:

De eerstvolgende I'Abri-Utrecht zaterdag 30 maart, gaat over: Toekomstverwachting. Spreker: dr Henk Geertsema. Aanvang 16.00 uur. Geeft u zich in verband met de maaltijd van tevoren op?

Zomerprogramma 1985

17 juni-17 juli te Eck en Wiel

1. Vanaf 17 juni is iedereen welkom om een tijd bij ons door te brengen. Ook in Eck en Wiel is er een studiekamer met alle I'Abri-lezingen. Studie - gesprek - maaltijden - en werkzaamheden aan huis en erf wisselen elkaar af. Kosten per dag f 15,-. Hulpers zijn welkom tegen kost en inwoning. U kunt komen voor een dag, voor een week of voor de hele maand, zolang als u wilt.

2. Van 21-27 juni en van 5-11 juli hebben wij twee speciale conferentieweken belegd. Beide hebben een eigen thema. De eerste week gaat over profetie, de tweede over kunst. De kosten van zo'n week bedragen f 100,- per persoon. U kunt u opgeven in Utrecht 030-316933 b.g.g. 03449-1914.

3. Programma van de week over profetie. Het gaat er ons om in deze week al onze aandacht te concentreren op het licht dat vanuit de bijbel valt over het politiek-economisch leven van de volkerenwereld - en wat de bijbel zegt over hun toekomst. Toen Reagan herkozen werd, werd ineens de vraag ac-

tueel of geloof in een Armageddon ons politieke handelen mag beïnvloeden. Het duizendjarig rijk - wat betekent dat? ligt het achter ons, leven wij erin, of ligt het vóór ons? Hoe lezen wij Openbaring? Is er vandaag nog profetie? Dit zijn zo enkele vragen die wij in deze week willen behandelen.

Vrijdagavond: aankomst (u kunt al vóór het eten komen) om 20.00 uur wordt de week geopend met een algemene inleiding over profetie door Wim Rietkerk.

Zaterdag: Bob Goudzwaard, 'Profetie en utopie' - 's morgens 10.30 uur: Profetie; 's middags 3.00 uur: Utopie.

Zondag: Kerkdienst + eigen concert (neemt iedereen die kan musiceren, ook zijn muziekinstrument mee?)

Maandag: Henk Geertsema, 'Profetie als het levende spreken van God'.

Dinsdag: Meint v. d. Berg, 'Profetie in het Oude Testament'.

Woensdag: Wim Rietkerk, 'Profetie in het Nieuwe Testament', conclusie en slotavond.

Donderdagmorgen na 't ontbijt: vertrek.

4. Programma van de week over kunst, 5-11 juli. Deze week is dit keer vooral gewijd aan literatuur. Muziek en schilderkunst ontbreken echter niet.

Vrijdagavond: opening weer om 20.00 uur - algemene inleiding door Wim Rietkerk.

Zaterdag: 10.30 uur: Hans Werkman, 'Moderne literatuur, vooral na 1970'. 15.00 uur: Hans Werkman, 'De Ortholaan van Maarten 't Hart' (Ter voorbereiding leze men: „Omgaan met literatuur”, uitg. De Vuurbaak, en „Een calvinist leest Maarten 't Hart”, in aanbieding bij V&D en natuurlijk „De Ortholaan”!)

Zondag: Kerkdienst en muziek.

Maandag: Russische dag. 's Morgens Russische film I; 's middags lezing mevr. Immy van Gurp, „Solzenitsin”; 's avonds Russische film.

Dinsdag: 's Morgens bijbelstudie, 's middags lezing Remco Watjer, „Expressieve schildertherapie in psychiatrische inrichtingen”; 's avonds uitwisseling van elkaars werk.

Woensdag: C. S. Lewis - 's Mor-

gens 10.30 uur lezing van mevr. Henriette Ferguson algemene inleiding over C. S. Lewis als mens en als apologet (men leze „Met rede geloven”, uitg. Voorhoeve, Den Haag). 's Middags 2.30 uur Jo Ann van Seventer, „Het wordend aangezicht” van C. S. Lewis; 4.00 uur sprookjes van C. S. Lewis. 's Avonds film: The Lion, the Witch and the Wardrobe. Keuring onder de 18 jaar. Donderdagmorgen: ontbijt en vertrek.

Op beide conferenties hoopt mevr. Janneke Gijmink ons de eerste beginselen van patch-work bij te brengen.

Wim en Greta Rietkerk
Annemarieke van Gurp

Kromme Nieuwe Gracht 90 - 3512 HM Utrecht - Tel. 030-316933. Giro 2069742 - Rabobank nr. 34.11.03.586.

Uit breder kring

Werkgroep homosexualiteit

Zaterdag 9 maart j.l. werd in Utrecht een ouderdag gehouden van de oudergroep van de werkgroep homosexualiteit in Chr. Geref. en Ned. Geref. kring. De inleider voor deze dag was dr G. de Lange, orthopedagoog van Geref. (vrijg.) huize.

De Lange pleit ervoor bij eenmaal geconstateerde homosexualiteit niet te blijven steken in

een onvolwassen beleven van sexualiteit.

De homoseksuele relatie behoort zich, evenals de heteroseksuele, te kenmerken door eerbied en trouw.

Iedere homoseksueel in de kerk kent gevoelens van schaamte, angst, onbegrip, niet geaccepteerd worden.

Er moet binnen de kerken een klimaat komen, aldus De Lange, waarbinnen de homoseksueel tot zelfontplooiing kan komen en leven kan tot eer van God.

Een en ander werd overgenomen uit een persverslag van de werkgroep homosexualiteit.

Zeilkamp „Eindhoven”

Hoi,

Nog geen vakantieplannen?

Heb je zin in een sportieve, gezellige en actieve vakantie? Dan is dit wat voor jou!

Van 13 t.m. 27 juli wordt het „Zeilkamp Eindhoven” weer georganiseerd.

We bivakkeren op een boerderij in Terhorne (Friesland), waarvandaan we elke dag met UFO's (16 kwadraten) er op uit trekken. Ook houden we een bijbelstudie en besteden we aandacht aan de zeiltheorie.

Kosten zijn f 300,-. Je moet wel tussen de 18 en 25 jaar zijn. Schippers mogen ook reageren. Wil je meer informatie of je opgeven, bel dan Willeke Wassink. 055-668880.

Tot ziens!

Opbouw-uitgaven

„DE PLAATS VAN DE VROUW

IN DE GEMEENTE”

tweede druk

Vanwege de aanhoudende vraag naar deze brochure is nu een herdruk verschenen. De prijs is f 4,50 per exemplaar, exclusief verzendkosten. Nieuwe bestellingen worden graag tegemoet gezien via onderstaande antwoordstrook.

De inhoud van bedoelde brochure is als volgt:

- Prof. Dr. D. Holwerda, Discussie-nota inzake vrouwelijke ambtsdragers;
- Ds. G. Janssen, De vrouw en het ambt in de kerk;
- Rev. Don. A. Codling, Vrouwen - ouderlingen?;
- Drs. H. de Jong, De plaats van de vrouw in de gemeente.

Verder zijn bij de administratie nog voorradig:

- Ds. M. R. van den Berg, Jeremia;
- Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie.

ANTWOORDKAART

Gaarne ontvang ik:

..... ex. Prof. Dr. D. Holwerda e.a., De plaats van de vrouw in de gemeente, f 4,50.

..... ex. Ds. M. R. van den Berg, Jeremia (Hulp bij bijbelstudie) à f 10,-.

..... ex. Drs. P. J. van Kampen, Antroposofie à f 3,50.

Alle prijzen zijn exclusief portokosten. De ingevulde bon in een open envelop te zenden naar: Administratie Opbouw, Antwoordnummer 38, 3940 ZD Leersum.

DRUKWERK

Keuze uit meer dan
1000
geboorte-
huwelijks- en
gelegenheids-
kaarten

Bij geboorte
en huwelijk
ontvangt u een
felicitatie-
pakket.

**DRUKKERIJ
„STEENBERGEN”**
Nooitgedacht 3 - 3701 AL Zeist
03404-22452 (sinds 1901)

● Advertenties moeten uiterlijk dinsdagmorgen 10.00 uur ter drukkerij zijn.

● Advertenties met een foto of tekening 1 week voor verschijning van dit blad!